

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Наприкінці зими сімнадцятого року мого життя матінка вирішила, що в мене депресія, бо я рідко виходжу з дому, багато часу марную в ліжку, знов і знов перечитую ту саму книжку, нечасто їм і чимало свого вільного часу, якого в мене аж забагато, присвячую думкам про смерть.

Якщо ви читали буклети, інтернет-сторінки чи статті, присвячені раку, то знаєте, що автори називають депресію одним з побічних ефектів раку. Насправді депресія не побічний ефект раку. Депресія — побічний ефект умирання. (Рак — теж побічний ефект умирання. Те саме можна сказати практично про все). Проте мама вирішила, що я потребую лікування, і повела мене до Лікаря-Терапевта Джима, який підтвердив, що я справді поринаю в паралізуючу, цілком клінічну депресію, тож мене слід підлікувати і записати на щотижневі засідання групи підтримки.

У групі цій постійно змінювалися учасники, що перебували на різних стадіях депресії через пухлини. Чому той склад мінявся? А це побічний ефект умирання.

Відвідування групи підтримки, звісна річ, не менш депресивне. Зібрання відбувалися по середах у підвалі мурованої єпископальної церкви, збудованої у формі хреста. Ми сідали кружкома посередині — на уявному перетині двох брусів хреста, де Ісусове серце.

Я звернула на це увагу лише тому, що Патрик, керівник групи, якому єдиному з-поміж нас було вже за вісімнадцять, зводив балачку про Ісусове серце кожної тієї клятої зустрічі — мовляв, ми, юні поборювачі раку, сидимо у священному серці Христа тощо.

Й ось що відбувалося в серці Ісусовому: вшістьох, усімох чи вдесятьох заходили ми туди чи заїжджали в інвалідних візочках, неохоче жували старезне печиво, запиваючи лимонадом, сідали у коло довіри і втисячне слухали депресивну розповідь Патрика про те, як у нього був рак яченок і всі гадали, що він помер, та він не помер і тепер, уже дорослий, сидить перед нами в церковному підвалі сто тридцять сьомого серед найкращих міст Америки, розлучений, захоплений відеоіграми, без друзів, убого животіє, експлуатує своє ракоцентричне минуле, насилу повзе до магістерського ступеня, що нітрохи не поліпшить його кар'єрних перспектив, живе, які усі ми, під дамокловим мечем, щоб той нарешті дав йому звільнення, якого він уникнув багато років тому, коли рак забрав у нього яйця, лишивши те, що тільки найспівчутливіша душа на світі назве життям.

ВАМ ТЕЖ МОЖЕ ТАК ПОЩАСТИТИ!

Потім ми знайомилися. Ім'я. Вік. Діагноз. Як почувашся сьогодні? «Мене звати Гейзел,— казала я, коли до мене доходила черга.— Шістнадцять років. Первинна локалізація в щитовидці, але чимало метастазів у легенях. У мене все гаразд».

Давши змогу висловитися всім, Патрик завжди запитував, чи не хоче хтось чимось поділитися. І розпочиналася дурнувата «підтримка»: кожен бурмотів про боротьбу і перемогу, втрату ваги і УЗД. Треба віддати

належне Патрикові: він дозволяв нам говорити і про смерть. Та присутні здебільшого не були при смерті. Повинні були дотягнути до повноліття, як Патрик.

(А це означало ще й яку конкуренцію: кожен намагався здолати не лише рак, а й усіх присутніх. Розумію, нехай воно ірраціонально, та якщо тобі кажуть, що твої шанси прожити п'ять років, скажімо, двадцять відсотків, ти за допомогою нескладного математичного розрахунку отримуєш один шанс із п'яťох... роззираєшся і думаєш собі: мені треба пережити чотириох із цих гадів).

Виправдовував ходіння до групи підтримки хіба хлопець на ім'я Айзек, довговидий, худорлявий, з прямим білявим волоссям, що звисало на одне око.

Проблема у нього була з очима. В Айзека була надзвичайно рідкісна форма раку. Одне око йому вирізали ще змалечку, і він носив грубі окуляри, в яких його очі, справжнє і шкляне, здавалися неприродно великими, наче вся голова його була штучним оком, з якого на вас витріщалося око справжнє. Як я второпала з нечастих візитів Айзека в групу підтримки, рецидив поставив під загрозу і його збережене око.

Ми з Айзеком спілкувалися зітханнями. Щоразу як хтось обговорював протиракові дієти чи висміював товчені акулячі плавники, він дивився на мене й тихенько зітхав. Я насилу помітно хитала головою й теж зітхала.

Одне слово, група підтримки не допомогла: за декілька тижнів я ладна була верещати й відбиватися ногами, аби лиш туди не їздити. Тієї середи, коли я познайомилася з Огастасом Вотерсом, я зробила все можливе,

щоб ухилитися від поїздки, поки ми з мамою сиділи на каналі й дванадцять годин поспіль дивилися миттєвий сезон «Наступної топ-моделі Америки», — його я вже бачила, та все одно.

Я: «Я відмовляюся відвідувати групу підтримки».

Мама: «Одним із симптомів депресії є втрата інтересу до будь-якої діяльності».

Я: «Ну, я дивитимуся „Наступну топ-модель Америки“. Це теж діяльність».

Мама: «Телебачення — бездіяльність».

Я: «Ну, мамо, будь ласка».

Мама: «Гейзел, ти вже в підлітковому віці. Ти більше не маленька. Тобі потрібно заводити друзів, виходити з дому, жити своїм життям».

Я: «Якщо хочеш, аби я поводитися як доросла, не посилає мене в групу підтримки. Ліпше купи мені фальшиві документи, щоб я могла ходити по клубах, пити горілку і вживати марихуану».

Мама: «Ну, для початку, марихуану не вживають».

Я: «От бачиш, а я б це знала, якби ти мені дістала фальшиві документи».

Мама: «Ти підеш у групу підтримки».

Я: «Гр-р-р-р-р».

Мама: «Гейзел, ти заслуговуєш на нормальне життя».

Тут я замовкла, хоча так і не зрозуміла, як відвідування групи можна прив'язати до поняття «життя». Але їхати погодилася, виторгувавши право записати півтори серії «Топ-моделі», які прогаваю.

Я погодилася відвідувати групу підтримки з тієї самої причини, з якої дозволяла медсестрам, що мали заледве вісімнадцять місяців досвіду після отримання

диплома, напихати мене ліками з екзотичними назвами: хотіла порадувати батьків. На світі є лише одна річ гірша за рак у шістнадцять років: коли в тебе дитина хворіє на рак.

Мама заїхала на круглу стоянку біля церкви о 16:56. Кілька секунд я вдавала, ніби припасовую кисневий балон — просто щоб згаяти час.

— Хочеш, допоможу тобі його занести?

— Ні, все гаразд,— сказала я. Зелений балон важить усього кілька фунтів, і в мене є маленький сталевий візок, щоб возити його за собою. Через рурку з балона в мене надходить два літри кисню за хвилину — прозора трубка роздвоюється ззаду на шії, чіпляється за вуха і знову з'єднується під ніздрями. Трубка необхідна, тому що мої легені не хочуть працювати легенями.

— Я тебе люблю,— сказала матінка, коли я вилазила з авта.

— Я тебе теж, мамо. Побачимося о шостій.

— Заводь друзів! — нагадала мама крізь опущене вікно, коли я йшла до підвалу.

До ліфта я не пішла: ліфтом користувалися тільки ті, кому залишилося жити кілька днів. Спустившись сходами, я взяла печива, налила собі лимонаду в паперовий стаканчик й обернулася.

На мене дивився хлопець.

Я була впевнена, що раніше його не бачила. Довготелесий і струнко-м'язистий, він скорчився на дитячому пластиковому стільчику. Волосся темно-руде, пряме й коротке. Мій одноліток чи, може, на рік старший, сидить на краєчку стільця в зухвало незручній позі,

одна рука наполовину застромлена в кишеню темних джинсів.

Я відвела очі, відразу згадавши про тисячу своїх недоліків. Я в старих джинсах, які спершу насилу наклали на мене, а тепер висять у найнесподіваніших місцях, і в жовтій футболці з рок-гуртом, який мені вже не подобається. А ще коси: підстрижені під пажа, і я їх навіть не розчесала. Шоки у мене, як у тлустого бурундука,— побічний ефект лікування. В цілому я схожа на людину нормальної статури з повітряною кулею замість голови. Це якщо не рахувати набряклих гомілок. І все ж таки я крадькома подивилася на незнайомця — він досі не зводив з мене очей.

Оце вперше я зрозуміла вислів «зустрітися поглядами».

У колі присутніх я сіла поряд з Айзеком, через два стільці від новачка. Зиркнула знов на нього: ще дивиться.

Гаразд, скажу прямо: він був красунчик. Не красунчик дивиться безжально, але виходить у кращому разі ніяково, а в гіршому — як спроба образити. Але красунчик... ох.

Я вийняла телефон і клацнула, щоб загорівся екран: 16:59. Поступово гурток наповнився страждальцями віком від дванадцятьох до вісімнадцятьох, і Патрик завів коротеньку молитву: «Боже, дай мені душевну рівновагу прийняти те, що я не можу змінити, мужність змінити те, що мені до снаги, і мудрість відрізати одне від другого». Хлопець знай дивився на мене. Я відчула, що червонію.

Незабаром я вирішила, що правильною стратегією буде витріщатися у відповідь. Зрештою,

хлопці не мають монополії на пильні погляди. Я оглянула новачка з ніг до голови, поки Патрик утисячне зізнавався у тому, що він без яєць, і почалася гра «хто кого передивиться». Незабаром хлопець усміхнувся і відвів блакитні очі. Коли він знову подивився на мене, я звела брови: мовляв, я перемогла.

Він низав плечима. Патрик товк своє. Прийшла пора знайомитися.

— Айзеку, може, ти сьогодні почнеш? Я знаю, у тебе нині важкий час.

— Так,— погодився Айзек.— Мене звати Айзек, мені сімнадцять років. Судячи з усього, за два тижні у мене операція, після якої я залишуся сліпим. Я не скаржуся, буває і гірше, але, розумієте, осліпнути не дуже приємно. Мене підтримує моя дівчина. І друзі. Огастас ось, наприклад,— він кивнув на новачка, у якого тепер з'явилось ім'я.— Ну, отож,— провадив Айзек, дивлячись на свої руки, які склав у подобі го-стрроверхого індіанського тіпі.— І ви тут нічим не зарадите.

— Ми поруч, Айзеку,— сказав Патрик.— Нехай Айзек почує нас, люди.

І ми всі монотонно підхопили:

— Ми поруч, Айзеку.

Прийшла черга Майкла. Йому дванадцять. У нього лейкомія. У нього завжди була лейкомія. З ним усе гаразд. (Ото так він сказав. Але він спустився на ліфті).

Ліді шістнадцять, і вже на кого варто було задивлятися красунчику, то це на неї. Ліда — старожил групи підтримки, у неї тривала ремісія раку

апендиксу — виявляється, є й такий. Вона заявила — як заявляла на кожному зібранні групи підтримки, — що почувається *сильною*, що мені, з кисневими трубками в ніздрях, здавалося хвастощами.

До новачка говорили ще п'ятеро. Він усміхнувся кутиком рота, коли прийшла його черга. Голос у нього був низький, прокурений і приголомшливо сексуальний.

— Мене звати Огастас Вотерс, — представився він. — Мені сімнадцять. Півтора року тому в мене діагностували легку форму остеосаркоми, а тут я сьогодні на прохання Айзека.

— Як ти почуваєшся? — запитав Патрик.

— О, чудово! — Огастас Вотерс усміхнувся кутиком рота. — Я на американських гірках, які ведуть тільки вгору, друже мій.

Настала моя черга.

— Мене звати Гейзел, мені шістнадцять років. Рак щитовидки з метастазами в легенях. Зі мною все о'кей.

Засідання тривало: обліковували бої, вигравали битви в задалегідь програшних війнах, чіплялися за надію, сварили і хвалили батьків, згоджувалися, що друзі не розуміють серйозності проблеми; лили сльози та пропонували розраду. Ні Огастас, ні я не вимовили ні слова, поки Патрик не сказав:

— Огастасе, можливо, ти хочеш поділитися з групою своїми страхами?

— Моїми страхами?

— Так.

— Я боюся забуття, — відповів хлопець по паузі. — Боюся ірраціонально, як сліпий боїться темряви.

— Щось зарано,— Айзек розтягнув губи в усмішці.

— Це було нечуйно з мого боку? — запитав Огастас.— Вибачте, я буваю геть сліпий до почуттів інших людей.

Айзек засміявся, але Патрик суворо підняв пальця і мовив:

— Огастасе, будь ласка, повернімося до *тебе і твоєї* боротьби. Ти сказав, що боїшся забуття?

— Сказав,— відповів Огастас.

Патрик розгубився.

— Чи не хоче хтось, е-е-е, що-небудь відповісти на це?

Я не ходжу в нормальну школу вже три роки. Батьки — мої найближчі друзі. Третій друг — письменник, який гадки не має про моє існування. Я доволі сором'язлива — не з тих, хто перший тягне руку.

Але цього разу я раптом вирішила висловитися. Піднесла руку, і Патрик з неприхованим задоволенням миттю мовив:

— Гейзел!

Я, на його думку, розкривалася. Ставала Частиною Групи.

Я поглянула на Огастаса Вотерса, а він поглянув на мене. Очі в нього були такі блакитні, що крізь ту блакить, здавалося, можна щось побачити.

— Прийде час,— заговорила я,— коли ми всі померемо. Всі. Прийде час, коли не залишиться людей, щоб пам'ятати, що люди взагалі колись існували і щось робили. Не залишиться нікого, хто пам'ятав би про Аристотеля чи Клеопатру, поминаючи вже тебе. Все, що ми зробили, побудували, написали, винайшли

і відкрили, буде забуто. Все це,— я обвела рукою присутніх,— зникне без сліду. Може, цей час прийде скоро, може, до нього ще мільйони років, але навіть якщо ми переживемо згасання сонця, вічно людство існувати не може. Був час до того, як живі організми усвідомили себе, буде час і після. А якщо тебе турбує неминучість забуття, пропоную тобі ігнорувати цей страх. Боже правий, так усі роблять.

Я дізналася про це від вищезгаданого третього найкращого друга, Петера Ван Гаутена, письменника-самітника, автора «Царської немочі»*, що стала для мене другою Біблією. Петер Ван Гаутен єдиний з усіх моїх знайомих, схоже, а) розумів, що означає вмирати, і б) не помер.

Коли я скінчила, запала довга мовчанка. По обличчю Огастаса розпливлася усмішка — не та крива й сексуальна, одним кутиком рота, з якою він перед тим дивився на мене, а справжня, заширока для його обличчя.

— Чорт забирай,— тихо мовив Огастас.— А ти неабищо!

Ми з ним мовчали до кінця засідання групи. Наприкінці всі, як було заведено, взяли за руки, і Патрик почав читати молитву.

— Господи наш Ісусе, ми зібралися тут, *буквально в серці Твоєму*, всі поборювачі раку. Ти і тільки Ти знаєш нас, як ми знаємо себе; проведи ж нас до життя і світла крізь часи випробувань. Молимо тебе за Айзекові очі, за кров Майкла і Джеймі, за Огастасові кістки, за легені Гейзел, за Джеймсове горло. Благаємо Тебе

* Вигаданий роман вигаданого автора.— *Тут і далі прим. пер.*

зцілити нас, дозволити відчуті Твою любов і Твій Божий спокій, що перевершують усяке розуміння. В наших серцях ми зберігаємо пам'ять про тих, кого знали і любили і хто повернувся до Тебе — Марію, і Кейда, і Джозефа, і Гейлі, і Абігейл, і Анжеліну, і Тейлора, і Габрієля, і...

Перелік був довгий. На світі, знаєте, дуже багато небіжчиків. Поки Патрик гугнявив, читаючи імена з аркуша паперу, бо список такої довжини неможливо запам'ятати, я сиділа з заплющеними очима, намагаючись налаштуватися на молитву, але мимоволі уявляла і той день, коли і моє ім'я потрапить у цей перелік — у сам кінець, коли ніхто вже не слухає.

Коли Патрик закінчив, ми повторили разом дурнувату мантру — ЖИВИ СЬОГОДНІ ПОВНИМ ЖИТТЯМ — і збори закінчилися. Огастас Вотерс, відштовхнувшись, підвівся зі свого дитячого стільчика і підійшов до мене. Нога у нього була крива, як і усмішка, — він накульгував. Він вивищувався наді мною, але не підходив занадто близько, щоб мені не довелося дивитися на нього знизу вгору.

— Як тебе звати? — запитав він.

— Гейзел.

— Ні, повністю.

— Е-е-е, Гейзел Грейс Ланкастер.

Він саме хотів щось сказати, аж тут підійшов Айзек.

— Стривай, — попросив Огастас, піднявши палець, і повернувся до Айзека. — Це ще гірше, ніж ти попереджав.

— Я тобі казав — усе дуже сумно.

— Так чого ти сюди ходиш?

— Не знаю. Начебто допомагає?

Огастас нахилився до нього і запитав, думаючи, що я не чую:

— Вона постійно ходить? — Айзека я не розчула, але Огастас відповів: — Я скажу.

На секунду він стиснув Айзека за плечі й тут-таки відступив від нього на півкроку.

— Розкажи Гейзел про лікарню.

Айзек зіперся рукою на стіл з печивом і зосередив на мені погляд свого величезного ока.

— О'кей, сьогодні вранці я їздив у лікарню і сказав хірургу, що ліпше мені оглухнути, ніж осліпнути. А він зауважив, що це не мені вибирати. Я відповів: так, я розумію, що долю вибираємо не ми, я просто кажу, що швидше погодився б оглухнути, ніж осліпнути, якби у мене був вибір, якого, я чудово розумію, я не маю. А він каже: добра новина в тому, що ти не оглухнеш. А я йому: спасибі, пояснили, що від раку очей я не оглухну. Ох, яке казкове везіння, що такий гігант думки, як ви, зізволить мене оперувати.

— А він, схоже, крутий,— сказала я.— Треба буде теж захворіти на рак очей, щоб познайомитися з дядьком.

— Щастя... Гаразд, мені пора. Моніка чекає. Маю дивитися на неї, поки ще можу.

— «Придушення повстання» завтра? — запитав Огастас.

— Обов'язково,— Айзек розвернувся і побіг угору сходами, перескакуючи через дві сходинки.

Огастас Вотерс повернувся до мене.

— Буквально,— сказав він.

— Буквально? — не зрозуміла я.

— Ми буквально в серці Ісуса,— сказав він.— Я думав, ми в підвалі церкви, а ми буквально в серці Ісуса.

— Хтось повинен сказати про це Ісусу,— мовила я.— Ну, це ж, мабуть, небезпечно — тримати в серці хворих на рак дітей.

— Я б Йому сам сказав,— зронив Огастас.— Але, на жаль, я застряв у Нього в серці, Він не почує мене.

Я засміялася. Він похитав головою, дивлячись на мене.

— Що? — запитала я.

— Нічого,— відповів він.

— Чому ти на мене так дивишся?

Огастас ледве всміхнувся.

— Тому що ти гарна. Мені подобається дивитися на гарних людей, і деякий час тому я вирішив не позбавляти себе простих радощів буття.

Запала коротка пауза, яку нарешті порушив Огастас.

— Надто ж після того, як ти так гарно довела, що все закінчиться забуттям і все таке.

Я чи то зітхнула, чи то видихнула, так ніби легенько кашлянула:

— Я не га...

— Ти — як Наталі Портман на початку тисячоліття. Як Наталі Портман з фільму «„V“ означає вендета».

— Ніколи не бачила,— сказала я.

— Правда? — запитав він.— Коротко стрижена вродливиця не визнає авторитетів і несамохіть закохується в хлопця, від якого самі проблеми. Це ж твоя біографія, наскільки я розумію.

У його словах кожен склад був націлений на флірт. Чесно кажучи, він мене просто-таки завів. А я і не знала, що мене *взагалі* заводять хлопці,— ну, в реальному житті.

Мимо пройшла дівчинка.

— Як справи, Алісо? — запитав він. Вона посміхнулася і пробурмотіла:

— Привіт, Огастасе.

— «Меморіальні» дітлахи,— пояснив він. «Меморіалом» називався великий науково-дослідний шпиталь.— А ти куди ходиш?

— У дитячу лікарню,— відповіла я несподівано тихо. Огастас кивнув. Розмова начебто підійшла до кінця.— Ну що ж,— зронила я, покиваючи на сходи, що вели геть з Ісусового серця, нахилила візок на коліщатка і рушила. Огастас кульгав поряд.— Побачимося наступного разу?

— Треба тобі фільм переглянути,— мовив він,— «„V“ означає вендета».

— Гаразд,— погодилась я.— Перегляну.

— Ні, зі мною. У мене вдома,— сказав він.— Зараз.

Я зупинилася.

— Ми ж зовсім мало знайомі, Огастасе Вотерс. А ну ж бо ти маніяк з сокирою?

— Щира правда, Гейзел Грейс,— кивнув він, обігнав мене, з прямою спиною, випроставши плечі у своїй плетеній тенісці. Він лише трохи накульгував на праву ногу, але ступав упевнено і рівно — на протезі, як я зрозуміла. Остеосаркома на пробу часом відбирає кінцівку. Потім, якщо ви їй сподобалися, вона відбирає й решту.